

Filozofická fakulta Univerzity Palackého

Katedra anglistiky a amerikanistiky

Latina v právní češtině a angličtině

(Bakalářská práce)

2023

Pavla Mikulcová

Filozofická fakulta Univerzity Palackého

Katedra anglistiky a amerikanistiky

Latina v právní češtině a angličtině
Latin in Legal Language: Czech vs English

(Bakalářská práce)

Autor: Pavla Mikulcová

Studijní obor: Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Ondřej Klabal, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne 29. 6. 2023

Pavla Mikulcová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu práce Mgr. et Mgr. Ondřeji Klabalovi, Ph.D. za jeho ochotný a profesionální přístup k vedení práce a za jeho cenné rady a poznámky.

Seznam použitých zkratk

CJ – cílový jazyk

CPJ – cílový právní jazyk

JCPC – Soudní výbor Soukromé rady

NALUS – Databáze rozhodnutí ÚS ČR

NS – normostrana

SCOTUS – Nejvyšší soud Spojených států amerických

UKSC – Nejvyšší soud Spojeného království

ÚS – Ústavní soud

USA – Spojené státy americké

VJ – výchozí jazyk

VT – výchozí text

Anotace

Autor: Pavla Mikulcová

Studijní obor: Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad

Název česky: Latina v právní češtině a angličtině

Název anglicky: Latin in Legal Language: Czech vs English

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Ondřej Klabal, Ph.D.

Rok: 2023

Počet stran: 51

Počet znaků: 74 257

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá používáním latiny v právní češtině a angličtině. V teoretické části se práce zaměřuje na historii latiny v Evropě, Anglii a Spojených státech amerických a na historický vliv latiny na právní jazyk. Dále práce uvádí základní charakteristiku velkých právních systémů v uvedených zemích, základních pramenů práv a zkoumá rozdíly mezi nimi. Dále se práce věnuje problematice používání právní latiny z pohledu překladu. V praktické části je provedena srovnávací analýza latinských právních termínů z rozhodnutí Ústavního soudu ČR a nejvyšších soudů Spojeného království a Spojených států amerických. Cílem analýzy je zkoumání jednotlivých jevů v použití latiny, jako jsou například četnost, rozmanitost a případná podobnost v použití. Výsledkem analýzy je kompletní přehled vybraných latinských termínů získaných z rozhodnutí soudu a jejich porovnání.

Klíčová slova:

historie latiny, latina, prameny práva, právní jazyk, právní překlad, srovnávací analýza, terminologie, velké právní systémy

Abstract

The subject of this Bachelor thesis is the use of Latin in legal Czech and English. The thesis focuses on the history of Latin in Europe, England and the United States and the historical influence of Latin on each legal language. Furthermore, the thesis provides basic characteristics of the major legal systems, sources of law and the differences between them. The thesis also focuses on the translation process of legal language, specifically Latin terminology. The practical part of the thesis consists of a comparative analysis of Latin legal terms from court decisions of the Constitutional Court of the Czech Republic and the Supreme Courts of the United Kingdom and the United States of America. The aim of the analysis is to examine individual phenomena in the use of Latin, such as frequency, variety, and possible similarity in its use. As a result, the thesis includes a complete list of Latin terms from the court decisions together with its comparison and description.

Key words:

Latin history, Latin, sources of law, legal language, legal translation, comparative analysis, terminology, major legal systems

Obsah

1	Úvod	10
2	Latina.....	12
2.1	Historie	12
2.1.1	Evropa	12
2.1.2	Anglie.....	13
2.1.3	USA.....	13
3	Právo	15
3.1	Kontinentální právo	15
3.1.1	Prameny kontinentálního práva.....	16
3.2	Angloamerické právo	17
3.2.1	Anglické právo	18
3.2.2	Prameny anglického práva	19
3.2.3	Právo USA	20
3.2.4	Prameny práva USA.....	21
3.2.5	Rozdíly mezi anglických a americkým právním systémem.....	21
4	Specifika překladu latinské právní terminologie	23
5	Metodologie	24
5.1	Zdroje analýzy	24
5.1.1	Ústavní soud České republiky.....	24
5.1.2	Nejvyšší soud Spojeného království (<i>The Supreme Court and the United Kingdom</i>)	24
5.1.3	Nejvyšší soud Spojených států amerických (<i>Supreme Court of the United States</i>) - SCOTUS	25
5.2	Rozhodnutí soudu jako výchozí texty	25
5.2.1	Rozhodnutí Ústavního soudu ČR.....	25
5.2.2	Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království.....	26
5.2.3	Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických	26
5.3	Metodologie.....	28
6	Analýza latinských termínů.....	30
6.1	Tabulkový přehled.....	30

6.1.1	Přehled zkoumané latinské terminologie – USA	30
6.1.2	Přehled zkoumané latinské terminologie – Spojené království	32
6.1.3	Přehled zkoumané latinské terminologie – Česká republika	33
6.2	Zkoumané jevy	34
6.2.1	Četnost	34
6.2.2	Rozmanitost	35
6.2.3	Podobnost	36
6.2.4	Obecné latinské termíny	37
7	Závěr	39
8	Summary	42
9	Bibliografie	45
9.1.1	Tištěné zdroje	45
9.1.2	Tištěné slovníky	46
9.1.3	Elektronické zdroje	46
9.1.4	Elektronické slovníky	47
9.1.5	Právní předpisy	47
10	Seznam výchozích textů	48
10.1	Výchozí texty – Spojené království	48
10.2	Výchozí texty – Spojené státy americké	49
10.3	Výchozí texty – Česká republika	50

1 Úvod

Latina je často nepřesně označována za mrtvý jazyk, což představuje něco zaostalého, co už se dále nemůže vyvíjet. Historie latiny a její neustále aktivní využití v mnoha sférách však dokazují opak. Dnes, stejně jako ve středověku, latina plní jistou mezinárodní dorozumívací funkci, jakožto prostředek komunikace v mnoha oborech od filozofie a náboženství až po právo a medicínu. Proto ji lze označovat jako „mezinárodní“ či „světový“ jazyk. Barandovská-Frank (1996), která se ve své práci věnuje jak latině historické, tak současné, popisuje, že i v době karolinské renesance byla latina stále aktivně využíváným jazykem, a to v psané i mluvené formě. Jejím jediným nedostatkem bylo, že neměla žádné rodilé mluvčí, i když byla jakožto jazyk pravidelně využívána. (Barandovská-Frank 1996, s. 31). Těmito rysy vyznačují již zmíněné mezinárodní jazyky, mezi které latina patří. Autorka dále popisuje, že v dnešní době se latina prosadila především v odborné sféře, a to jako jazyk referenční a terminologický (Barandovská-Frank, 1996, s. 7).

Jeden z oborů, ve kterém má latina významný vliv, je již zmíněné právo. Přidalová ve své charakteristice právního jazyka uvádí časté používání latinských slov a frází jako jeden z primárních rysů (Přidalová, 2001, s.6). Chromá tyto latinské termíny a římsko-právní latinská rčení řadí do kategorie, která je označována jako „*pure legal terminology*“. Tímto termínem, který lze v češtině označit jako „pravé právnícké termíny“, se rozumí velmi malá kategorie jednoslovných nebo víceslovných termínů, které se vyskytují pouze v právu (Chromá, 2014, s. 42).

Na téma vztahu právního jazyka a latiny vznikla jak teoretická díla, tak praktické příručky. Autoři, kteří se zabývali latinou v právní češtině, jsou například už zmíněná Chromá (2014), dále Klang (1995), Rebro (2012) a Šedová (2010). Mezi autory, kteří problematiku latiny řešili naopak v právní angličtině, patří například Ivarsen (2021), Jackson (1960), Law (2018) a Riley (1992).

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Cílem teoretické části této práce je blíže představit historii a vliv latiny v právním jazyce a popsat základní přístupy k právní latině v překladu. Překladatelské postupy při překladu výše zmíněné „*pure legal terminology*“ popisuje právě Marta Chromá (2014, s. 37-49). Další důvod, proč se touto problematikou zabývat, uvádí Klang (1995, s. 3): „Používání latinských, popř. z latiny převzatých slov a obrátů je totiž v tomto oboru poměrně

časté, neboť právo (zejména svým historickým i teoretickým základem) u nás odvozuje svoji genezi ze starého práva římského.“ Teoretická část práce je dále zaměřena na historii a vývoj latiny a její kořeny v právním jazyce. Dále práce popisuje právní systémy na území ČR, Anglie a USA, konkrétně jejich základní rysy, historický původ a rozdíly, především rozdílné prameny práva. Jelikož právě prameny práva se ve zmíněných systémech liší, je možné díky nim, je-li na ně pohlíženo jako na materiální či „psané“ prameny práva, pozorovat vývoj právního jazyka jednotlivých systémů a tím pádem i využití latiny.

Praktická část práce se věnuje samotné analýze vybrané latinské právní terminologie z textů nejvýše možných postavených soudních institucí v jednotlivých zemích. Konkrétně tedy z rozhodnutí Ústavního soudu ČR, Nejvyššího soudu Spojených států amerických a Nejvyššího soudu Spojeného království. Podstatná část práce je věnována i metodologii, která popisuje způsob, kterým je analýza zpracována a ze kterých zdrojů čerpá. Samotný výběr termínů probíhá manuálním vyhledáváním veškerého latinského textu, který se v dokumentech vyskytuje. Z rozhodnutí uvedených na webových stránkách jednotlivých institucí je vybrán text za každý měsíc roku 2021. Následně jsou ze shromážděných dat zpracovány statistiky jednotlivých jevů, mezi něž patří četnost výskytu latiny v textu, různorodost a opakování jednotlivých pojmů. Analýza je zpracována individuálně, tedy v rámci jednotlivých podkategorií právních systémů a následně je zpracována formou srovnání. Cílem analýzy je zjistit, jak se jednotlivé jevy liší v porovnání mezi systémy i jazyky. U vybraných termínů jsou následně zkoumány jejich definice a důvody použití v textu. Z tohoto důvodu jsou pro účely práce využívány i různé překladové slovníky, a to česko-latinské (Wittichová et al., 2000), slovník spisovného jazyka českého (ssjc.ujc.cas.cz), výkladové slovníky (Merriam-Webster), (Dictionary.com) a právní výkladové slovníky (Thelawdictionary.org).

2 Latina

2.1 Historie

2.1.1 Evropa

Jazyk latinský (*Lingua latina*), dokumentovaný od 3. století př. n. l. byl ve svém počátku používán pouze lidmi žijící v okolí Říma a později se rozšířil na celé území Latia. S postupnou expanzí Říma a pokořováním nelatinských měst v okolí se latina rozšířila i na území dnešní Itálie. Od 2. stol. př. n. l. pokračovala expanze jazyka i mimo italské území (Barandovská-Frank, 1996, s. 18).

Barandovská-Frank (1996) popisuje vzestup latiny na evropském území následovně: „Upevnění mezinárodní pozice latiny logicky vyplynulo z politické moci Říma a její expanze je přímým důsledkem anexe území poražených národů. „Mezinárodnost latiny“ spočívala z hlediska geografického v jejím rozšíření z Říma do Itálie a později mimo ni“ (Barandovská-Frank, 1996, s. 18). Římská říše byla ve své době nejmocnější a nejrozsáhlejší impérium. Nelze tedy popřít, že se latina dostala do pozice vlivného jazyka, jelikož plnila několik funkcí po území celé Evropy; fungovala jako úřední jazyk, dorozumivací jazyk a také tvůrčí jazyk.

Vliv Římské říše lze především pozorovat ve sférách, které pro tehdejší dobu byly formující a ve kterých se latina zachovala a přetrvává i dodnes – právo a náboženství. Přece jen je latina jednou z charakteristik katolické církve, stejně tak, jako tomu je u právního jazyka. Na tuto skutečnost upozorňují i autoři Korolova Korolova, N., Koshchii, O., & Myronova (2019). Ve své studii popisují, jakým způsobem Římská říše ovlivnila tehdejší právo: „Poprvé, když byli Římané stále na vrcholu, byl sjednocen lid jako stát; podruhé, dávno poté co římský lid zanikl, sjednotili lid pod církví; potřetí, když se ve středověku převzalo římské právo, sjednotili lid pod společným právem. (Korolova et al., 2019, s. 279)¹

Po pádu Římské říše se latina postupně přeměňovala na románské jazyky a přišla i o původní rodilé mluvčí. Během renesance se latina do své mezinárodní funkce navrátila a fungovala jako prostředek komunikace ve vědě a kultuře. Korolova et al. (2019) upozorňují i na to, že latina byla po dlouhou dobu „jediným psaným

¹ Není-li uvedeno jinak, citace do češtiny přeložila autorka práce.

úředním jazykem: do roku 1733 v Anglii, 1784 v České republice, 1795 v Polsku a do roku 1844 v Rakousku, kde jako poslední ztratila status úředního jazyka“ (Korolova et al., 2019, s. 279).

2.1.2 Anglie

Kontakt latiny s anglickým jazykem začal ještě dávno před příchodem Anglosasů do Anglie. Začal už v době, kdy germánské kmeny, z nichž se později staly Angličané, ještě obývaly své kontinentální domovy a udržovaly různé styky s Římany, jejichž prostřednictvím si osvojily značné množství latinských slov. Poté co tyto kmeny přišly do Anglie, naučili se od Keltů další latinská slova a svoji znalost ještě rozšířili (Baugh, 1963, s. 49).

Používání latiny na území Británie ovšem nebylo primární ani nijak zásadně výrazné, jelikož byla Británie osídlená převážně obyvatelstvem mluvící keltskými jazyky, narozdíl od řecko-římského a severogermánského zbytku Evropy obývaný Římany. Barandovská-Frank (1996) uvádí, že Římané sídlili na území Británie od 1. stol. př. n. l. až do počátku 5. stol., ale latina do Británie skutečně pronikla až v období od 5. století, a to jako jazyk církevní. (Barandovská-Frank, 1996, s. 29). Autoři Baugh a Cable (2002) toto datování potvrzují a jako důležitý mezník ve vývoji latiny uvádí právě zásah církve v podobě římské christianizace Británie roku 597. (Baugh, Cable, 2002, s.1) Christianizace významně přivedla Anglii do kontaktu s latinou a rozšířila tím ještě více slovní zásobu obyvatel.

Latina měla významný vliv na angličtinu jakožto jazyk zejména v období středověku a renesance. V té době byla latina uznávaným jazykem vzdělanců, kněží a právníků a byla používána jako jazyk mezinárodní komunikace a vědeckých publikací. V renesanci se latina stala ještě důležitější, protože byla používána jako jazyk vědy, filozofie a umění.

2.1.3 USA

V americké angličtině se latinská slova a fráze objevily stejně jako v angličtině vůbec, jako důsledek římského vlivu na Evropu. Je tedy zřejmé, že americká angličtina se obsahem latiny nijak zásadně neliší od té britské, jelikož se jazyk vyvíjel společně a veškeré primární vlivy, které mohly mít vliv na latinu v anglickém jazyce, nenastaly později než v době deklarace nezávislosti, kdy se jazyk oficiálně oddělil.

V následujících kapitolách se práce věnuje právu, jeho historii, členění a terminologii. Ráda bych tyto kapitoly o latinském jazyce zakončila poznatkem ze studie Petera R. Macleoda, který ve studii *Latin in Legal Writing: An Inquiry into the Use of Latin in the Modern Legal World* popisuje právě návaznost mezi historií jazyka a právním systémem, který se o historii zásadně opírá.

Historie práva ovlivňuje právní jazyk dvěma způsoby. Zaprvé, jelikož je americký právní systém založen na precedentu, je diskuse o minulých událostech nebo pojmech stěžejní. Zadruhé, to, jak členové profese vnímají sami sebe jako součást tradice, jako něco, co jedna generace předává další, může ovlivnit jejich jazyk. Americké právo má své kořeny v „historii“, a to v podobě předchozích rozhodnutí soudu. Systém založený na precedentu je ve své podstatě fixovaný na minulost. Právní komunita tak neustále diskutuje o myšlenkách a konceptech, které začaly v minulosti, někdy i v jiném jazyce. Některé koncepty v moderním americkém právu mají svůj počátek u Anglosasů, Římanů nebo Normanů a jazyk práva tyto vlivy odráží. Jazyk práva se tedy může lišit v závislosti na tom, kde v právních dějinách daný věcný předmět vznikl. (Macleod, 1998, s. 241)

3 Právo

Cílem této práce je zkoumat překlad latiny v právním jazyce a porovnat využití latiny v českém a angloamerickém právu. Před praktickou částí této práce je ovšem nutné uvést do kontextu zdrojové texty analýzy – do kterého právního systému spadají, kde se tento systém uplatňuje, z čeho právo čerpá a vyplývá, jaké jsou mezi právními systémy rozdíly a další.

Ráda bych zde uvedla, že jsou vybrány pouze kapitoly práva, které jsou relevantní pro problematiku latiny v právním jazyce. Nejedná se tedy o kompletní rozbor právní teorie. V následujících kapitolách je uváděna primárně charakteristika základních právních systémů a jejich příslušných pramenů, jelikož právě ty mají zásadní vliv na zdrojové texty, které jsou základem pro vypracování analytické části této práce.

V současné době existují dva základní právní systémy, jejichž rozdíly a společné prvky jsou pro tuto práci zásadní. Jde o kontinentální právní systém neboli kontinentální evropské právo a angloamerický právní systém, tj. angloamerické právo. Nelze opomenout skutečnost, že existuje ještě jeden, méně rozšířený a historicky mladší právní systém, a to islámský právní systém. Jelikož se ale tato práce soustředí na problematiku českého a anglického jazyka, nebude třeba se na tento systém více zaměřovat.

3.1 Kontinentální právo

Kontinentální právní systém je jedním z hlavních právních systémů, který se vyvinul na území kontinentální Evropy a vychází z práva starého Říma. Každopádně systém se během dlouholeté historie Říma natolik vyvinul a pozměnil, že rozhodně nelze kontinentální a římské právo považovat za totéž. Kontinentální právní systém se vyznačuje především tím, že se opírá o psané zákony a předpisy. Kontinentální právo se také často nazývá civilní právo (*civil law*), tedy opak práva obecného (*common law*).

Původ kontinentálního právního systému sahá až do 13. století, tedy do období, kdy vznikaly první evropské univerzity. V Evropě byl do této doby pouze systém právních obyčejů, které fungovaly individuálně v různých lokalitách. Tento pramen práva, společně s dalšími, popisuje Osina (2013). Dle Osiny lze právní obyčej

chápat jako „pravidlo chování, které se v důsledku dlouhodobého, faktického užívání v dané společenské komunitě pocituje jako zavazující a jeho zachovávání je zabezpečeno státním donucením“ (2013, s. 38). Univerzity se pokoušely tento nejednotný a často chaotický systém reformovat – cílem bylo vytvořit obecné právní principy a postupy pro spravedlivé rozhodování v soudním řízení.

Dle Osiny se univerzitám podařilo postupně vypracovat společné evropské právo na základech práva římského; výsledkem jejich práce se staly kodifikace, díky kterým se do právní praxe jednotlivých zemí dostaly obecné koncepce a pojmy (Osina, 2013, s 170-171).

Kontinentální právní systém se vyznačuje několika klíčovými znaky. Jedním z nevýznamnějších je rozdělení práva na soukromé a veřejné. Toto rozdělení, nebo také právní dualismus, podle Osiny (2013) spočívá v tom, zda má na jednotlivé právní vztahy vliv stát a jeho nadřazenost či nikoliv (Osina, 2013, s. 171).

Dále se kontinentální systém vyznačuje psanými právními předpisy nebo obecněji legislativou. Jedná se tedy o hmotnou psanou formu práva, které vydává legislativní orgán jednotlivých zemí. To značně ovlivňuje systém soudnictví v těchto zemích, jak uvádí například Knapp (1996). Ve své práci tvrdí, že tento systém, v případě, že není ovlivněn jinými zdroji práva, zcela omezuje soudcovskou tvorbu práva – jinými slovy soudce právo nevytváří, ale pouze nalézá. (Knapp, 1996, s. 112).

Knapp (1996) dále mluví o dalším ze znaků kontinentálního práva, a to o rozdílnosti a členění systému v jednotlivých zemích. Jednotlivé subsystémy (okruhy) vznikaly různými způsoby, například díky přejímání či vlivu jiného právního systému nebo i díky historickým událostem, které se v Evropě odehrávaly (Knapp, 1966, s. 113).

3.1.1 Prameny kontinentálního práva

V předchozí podkapitole je uvedena stručná charakteristika pramenů práva, která vysvětluje princip psaného práva a soudnictví kontinentálního právního systému. Cílem této kapitoly je se blíže seznámit s konkrétními příklady pramenů, které jsou v kontinentálním právu využívány.

Normativní právní akty, obecněji legislativa či právní předpisy, jak je zmíněno výše, Osina (2013) definuje jako psané předpisy, které jsou výsledkem právotvorné činnosti oprávněných státních orgánů. Právní akty obsahují normy neboli pravidla obecného charakteru; ty se pak díky své povaze vztahují na celou skupinu případů

(Osina, 2013, s. 21). Nejznámějším příkladem je zákon. Konkrétní zákony potom tvoří zákoníky či kodexy, které dle definice Boguszaka „v podstatě komplexně regulují určité odvětví“ (Boguszak, 1997, s. 31).

Normativní smlouvy jsou částečně podobné normativním právním aktům; normativní právní akty i normativní smlouvy jsou psané právní předpisy a jsou normativní, tedy uvádějí obecná pravidla. Důležitým rozdílem je dle Knappa (1995) fakt, že smlouva se skládá ze dvou a více stran, zatímco právní akty jsou jednostranné předpisy ze strany zákonodárce. Smlouvy pak mohou být děleny na mezinárodní a vnitrostátní (Knapp, 1995, s. 143). Boguszak (1997) uvádí, že normativní smlouva může být brána jako pramen práva pouze v případě, obsahuje-li obecná pravidla, ne pouze závazky jednotlivých stran, jak tomu je například u soukromého práva (Boguszak, 1997, s. 46).

Právní obyčej jsou brány jako nejstarší pramen práva. Vznikaly spontánně dlouhodobým společenským užíváním jistých obecných pravidel; nebyly tedy oficiálně stanoveny žádnou autoritou. V systému kontinentálního práva jsou právní obyčej brány spíše jako podpůrné. Osina (2013) uvádí, že jsou obyčej brány jako legitimní pramen práva pouze v případech, kdy jsou v zákoně jasně uvedeny (Osina, 2013, s. 172).

Soudcovská tvorba práva jako taková v kontinentálním právu nepůsobí jako pramen práva. Je ovšem třeba zmínit, že existuje výjimka, a to v podobě negativního zákonodárství; to nastává v případě rozhodnutí ústavních soudů o nesouladu s právními předpisy.

3.2 Angloamerické právo

Angloamerický právní systém je druhým nejrozšířenějším systémem na světě. Za dob kolonizace se tento právní systém přenesl do tehdejších zemí Britského impéria a lze jej v některých zemích nalézt i dnes. Patří sem například Kanada, Austrálie Nový Zéland a částečně i USA. Angloamerický právní systém má svůj původ v samotném anglickém právu. Na území Spojených států se postupně anglický systém natolik změnil, že dal za vznik svému nástupci – angloamerickému systému.

Hlavním rysem angloamerického právního systému je, že je založen na precedenčním právu, tedy na rozhodnutích soudů. Soudci v tomto systému vydávají rozhodnutí na základě předchozích soudních případů, které jsou svou podstatou stejné či podobné případům, o kterých je rozhodováno. Tyto soudní případy pak tvoří precedenty, na které se mohou ostatní soudci později odkazovat. Tímto procesem se ze soudního precedentu stává pramen práva. Kvůli stěžejní roli soudců je často precedenční právo označováno jako „soudcovské“.

Angloamerický právní systém se také vyznačuje tím, že neexistuje jednotný právní kodex, který by obsahoval všechna právní pravidla. Místo toho jsou právní předpisy rozptýleny v různých zákonech, nařízeních, soudních rozhodnutích a dalších pramenech práva. Obecně řečeno je systém spíše založený na praxi a zkušenostech. Proto se používá i termín „*case law*“, tedy systém založený na jednotlivých případech.

Dalším znakem angloamerického právního systému je, že právo není striktně rozdělováno na veřejné a soukromé, jak tomu je v kontinentálním právu.

Stejně jak tomu je u kontinentálního práva, i angloamerický právní systém má své jednotlivé okruhy. Knapp (1996) uvádí, že okruhy anglický, kanadský, australský a novozélandský a právo zemí bývalých kolonií Britského impéria sdílí značnou podobnost, zatímco okruh americký a indický se nejvíce odlišují (Knapp, 1996, s. 163-164).

3.2.1 Anglické právo

Dle Osiny (2020) lze samostatné anglické právo chápat takto: „V užším slova smyslu můžeme za anglické právo považovat systém soudcovského a převážně části soukromého práva uplatňovaného v Anglii a Walesu“ (Osina, 2013, s. 173).

Z historického hlediska by se dalo očekávat, že anglické právo bude vycházet z práva římského, z důvodu římské kolonizace Británie, jak je i často chybně uváděno. Kuklík (2011) poukazuje na skutečnost, že římské právo v tomto období „nezanechalo pro pozdější anglický právní vývoj podstatnou stopu“ (Kuklík, 2011, s. 25). Římské právo mělo na Anglii vliv až značně později, a to díky vlivům kontinentálního práva. Angličané preferovali vlastní systém obyčejových norem. Historie anglického práva (přesněji obyčejů) sice sahá až do dob římské kolonizace, ale jako oficiální „počátek“ anglického práva se uvádí 11. století – konkrétně doba

po dobytí Normandie Vilémem Velikým. Za jeho vlády se do původního anglosaského systému přidávaly prvky z francouzského práva, ovšem nikdy nedošlo k úplnému nahrazení práva obyčejového.

3.2.2 Prameny anglického práva

V následující kapitole se práce blíže zaměřuje na jednotlivé prameny anglického práva. Viktor Knapp (1995) navrhuje rozdělení práva na následující kategorie: soudcovské, zákonné, obyčejové a právní literatura (Knapp, 1995, s. 95). Existují ovšem i alternativní názvy pro jednotlivé kategorie nebo rozdílná klasifikace. Problematické jsou především termíny *common law*² a *equity*. Například Osina (2013) tyto termíny uvádí jako „pravidla práva“, neřadí je tedy výslovně jako prameny (Osina, 2013, s. 176). Jíří Boguszak (1997) naopak termín *common law* klasifikuje jako typ právní kultury založený na precedentech. (Boguszak, 1997, s. 40) V této práci jsem zvolila klasifikaci, kterou uvádí Knapp (1995), a to kategorii soudcovské právo, které se rozlišuje na *common law* a *equity* a je založeno na soudních precedentech. (Knapp, 1995, s. 95).

Soudcovské právo, vytvářené soudními precedenty, (viz podkapitola 3.2), je v anglickém právu nejdůležitějším pramenem. Jeho podstatou je, že rozhodnutí soudu je závazné pro budoucí případy s podobným předmětem. Důležitost a samotný proces precedentu popisuje Osina (2003): „Anglické právo bylo vytvořeno od precedentu k precedentu, tak, že pro každý nový případ se použilo staré řešení, které bylo rozumné zachovat“ (Osina, 2003, s. 103). Vzniklý precedent je závazný pro soud, který ho vydal, což znamená, že musí jednat v souvislosti s jeho názorem (tzv. zásada *stare decisis*).

Common law se začalo vyvíjet ve 12. století a bylo aplikováno královskými soudy. Problémem tehdy bylo, že možnost obrátit se na soud byla omezená a brána spíše jako privilegium. Toto privilegium bylo natolik omezené, že vznikl druhý konkurenční systém *equity*. Tento systém poskytoval lidem možnost obrátit se na soud, když to nebylo možné v systému *common law*. I v systému *equity* byla

² Termín *common law* je používán pro označení různých, ovšem souvisejících skutečností (Boguszak, 1997, s. 41):

1. Přenesený název pro angloamerický právní systém
2. Právo tvořené soudními precedenty
3. Obecné právo – právo Anglie tvořené soudy od 2. pol. 12. století

později uplatňována zásada *stare decisis* a od 17. století jsou precedenty tohoto systému brány jako rovnocenné prameny práva.

Zákonné právo je z anglických pramenů práva nejbližší kontinentálnímu systému. Osina (2013) jako zásadní rozdíl uvádí fakt, že i když je zákon jasně stanovený, stále se nepovažuje za běžnou formu práva a důležité je především jeho využití a výklad soudcem. Jinými slovy ho lze chápat jako „základ soudcovské novotvorby“ (Osina, 2013, s. 178). Dříve zmíněný princip *stare decisis* (viz soudcovské právo) se uplatňuje i u práva zákonného – je-li tedy zákon využit při rozhodnutí soudu, stává se z něj precedent.

Obyčejové právo, či právní obyčeje, lze dále dělit na všeobecné obyčeje říše (které platí například v ústavním právu) a místní obyčeje. Obě kategorie jsou v současnosti brány pouze jako vedlejší zdroje práva. V momentě, kdy je právní obyčej použit u vyššího soudu, stává se z něho precedent.

Právní literatura má v současnosti pouze využití jako podpůrný pramen pro podpoření či inspiraci soudcovského názoru. Nejedná se ovšem o současnou právní literaturu, ale o věhlasná právnícká díla.

3.2.3 Právo USA

Anglické právo rozšířilo se během kolonizace rozšířilo i do své nejvýznamnější kolonie – USA, kde se od anglického práva odchýlilo. I když se systém po oddělení vyvíjel nezávisle, ponechal si důležité aspekty, které jsou i nyní sdílené. Osina mezi tyto sdílené znaky člení například základní strukturu pramenů, soudcovskou tvorbu práva, rozdělení právních odvětví a terminologii (Osina, 2013, s. 180).

Z historického hlediska bylo amerického právo odděleno samotným rokem 1776 po vyhlášení nezávislosti. Osina (2013) tento mezník popisuje následovně:

Po vyhlášení nezávislosti byla přetrhnutá vazba na anglické *common law* s tím, že závaznými byly jen ty anglické soudní precedenty, které vznikly před rokem 1776; po roce 1776 se závaznými stala jen americká soudní rozhodnutí. (Osina, 2013, s. 182)

Finálním mezníkem oddělení a osamostatnění anglického právního bylo zavedení Ústavy USA v roce 1787.

3.2.4 Prameny práva USA

Soudcovské právo – Jelikož je soudní precedent vysvětlen výše (viz podkapitola 3.2.2.), uvedu pouze rozdílnost precedentu v USA. Obecně je přístup k soudním precedentům v USA volnější než v Anglii. V USA se striktní forma závaznosti (tj. povinnost soudce následovat předchozí rozhodnutí, i když s ním osobně nesouhlasí) na precedentu aplikuje pouze v případech Nejvyššího soudu.

Zákonodárství či zákonné právo je v USA podstatně více zastoupeno, než v jak tomu je v Anglii, částečně i kvůli tomu, že jsou zákony v USA více flexibilní. Tím nejdůležitějším pramenem práva z oblasti zákonného práva je samotná Ústava Spojených států, nejstarší platná ústava na světě. I přesto že se ústava datuje až do roku 1787, není ústava brána jako zastaralá či neměnná. Naopak americké právo je daleko modernější, více flexibilní a respektující kulturní a společenský vývoj v čase. To dokazuje fakt, že postupem času bylo k ústavě přidáno 27 dodatků. Na rozdíl od anglické ústavy je americká ústava psaná a působí jako nejvyšší zákon, se kterým musí být v souladu všechny soudy; federální i státní.

3.2.5 Rozdíly mezi anglických a americkým právním systémem

Kromě očividného rozdílu v geografickém využití jednotlivých systémů, bych zde krátce uvedla i další zásadní rozdíly, zaměřující se na strukturu, prameny a soudnictví.

Prameny: Rozdíly v pramenech práva mezi anglickým a americkým právem se týkají způsobu, jakým jsou tyto prameny využívány a jaká je jejich hierarchie. Americké právo je dále více založeno na psaných právních dokumentech, především na ústavě. V Anglii naopak neexistuje oficiální psaná ústava, která by byla nejvyšším zákonem.

Common law a equity: I přesto že se oba termíny v právu vyskytují, v USA už nadále neexistuje toto rozdělení na *common law* a *equity*, jak tomu je v právu anglickém. Místo toho je pouze jeden systém nepsaného práva.

Soudní systém: Anglický soudní systém je založen na systému jednotného soudu. Existuje hierarchie soudů, která začíná nižšími soudy a končí Nejvyšším soudem Spojeného království. Americký soudní systém je rozdělen na federální soudy a státní soudy. Každý stát má svůj vlastní soudní systém, který může být odlišný od ostatních států. Nejvyšším soudem je Nejvyšší soud Spojených států amerických.

Federace vs království: Samotná tvorba práva vzniká ve spojených státech na dvou úrovních, jelikož jde o federaci, a ne o království. Jako důsledek pak vzniká odlišná struktura práva.

4 Specifika překladu latinské právní terminologie

V následující kapitole se blíže věnuji překladatelským postupům a různým přístupům, především na základě práce Chromé (2004, 2014) a Tomáška (1998), kteří se zaměřují na teoretický aspekt překladu obecně.

Vliv výše zmíněných právních systémů na práci překladatele popisuje Tomášek (1998). Zmiňuje například vliv odlišnosti právních systémů jakožto neustálý problém při překladu právního jazyka. Jako druhou část problematiky právního překladu uvádí i „jazykové odlišnosti“ výchozího a cílového právního jazyka (Tomášek, 1998, s. 89-90). Dle Tomáška je tedy v procesu právního překladu „převést text z VJ do CJ tak, aby obsah zůstal neporušen a přeložený text odpovídal jazykovému úzu i normě CPJ“ (Tomášek, 1998, s. 90).

Autor rozděluje slovní zásobu právního jazyka na několik kategorií: právní termíny, slovní spojení a jazykové šablony; Právní termíny lze chápat jako „pojmenování právní skutečnosti, jejichž význam je možné přesně definovat“ (Tomášek, 1996, s. 44). Slovní spojení, jsou potom „spojení slovesa a termínu, vznikající v důsledku implikace, jakožto působení vztahu termínu ke slovesu z běžné či obecné zásoby“ (Tomášek, 1996, s. 47). Autor ve své práci ovšem neuvádí, do které kategorie dle něj latina spadá. Vzhledem k definicím, které autor uvádí, jsem toho názoru, že lze latinu řadit spíše do kategorie právních termínů.

Na rozdíl od Tomáška (1996) se Chromá (2014) k zařazení latiny do kontextu překladu staví jednoznačně. Jak již bylo zmíněno v úvodu, Chromá řadí latinské termíny a římsko-právní latinská rčení do kategorie, kterou označuje jako „*pure legal terminology*“, tedy kategorie jednoslovných nebo víceslovných termínů, které se vyskytují pouze v právu (Chromá, 2014, s. 42). Autorka tyto kategorie zmiňuje v kontextu sémantické a právní interpretace. Tvrdí, že pro zmíněnou skupinu „pravých právnických termínů“ v kontextu angloamerického/českého práva je sémantická interpretace bez posouzení právního kontextu obvykle dostačující pro určení významu a právního ekvivalentu (Chromá, 2014, s. 42).

V autorčině dřívější práci (Chromá, 2004), se vyskytuje obdobný pojem – *pure law terminology*. Zde uvádí další informace, a to například že „termíny se mimo obor práva nepoužívají, pokud nejsou stylisticky označeny. Lze zde řadit omezený repertoár právníké latiny jak v češtině, tak v angličtině“ (Chromá, 2004, s. 15).

5 Metodologie

V následující kapitole popisuji svůj postup a metodu výzkumu pro vypracování analýzy latinských termínů. Výchozí texty jsem čerpala ze tří různých institucí, které vždy reprezentují nejvýše postavený soudní orgán v zemi. Jejich pravidla, pravomoci a pole působnosti se nicméně částečně liší. Z tohoto důvodu bych ráda uvedla i krátkou charakteristiku zmíněných institucí, a především typy dokumentů, ze kterých čerpám.

5.1 Zdroje analýzy

5.1.1 Ústavní soud České republiky

Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti, který ovšem není součástí soustavy obecných soudů. Jeho postavení a kompetence jsou zakotveny přímo v Ústavě České republiky, proto je jeho úkolem zejména chránit ústavnost, základní práva a svobody vyplývající z Ústavy, Listiny základních práv a svobod a dalších ústavních zákonů České republiky. Přísluší mu i další kompetence, jako je rozhodování v některých věcech týkajících se volebního práva a posuzování souladu mezinárodních smluv s Ústavou před jejich ratifikací (Ústavní soud, 2015). Zásadní je především informace, že rozhodnutí Ústavního soudu jsou konečná a nelze se proti nim odvolat (Ústavní soud, 2015).

Všechny své nálezy a vybraná usnesení Ústavní soud zveřejňuje v tištěné Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu. Nejvýznamnější nálezy se vyhláší v oficiální Sbírce zákonů. Kromě toho Ústavní soud všechna svá rozhodnutí zveřejňuje v internetové databázi NALUS (NÁLezy a USnesení Ústavního soudu) (Ústavní soud, 2015).

5.1.2 Nejvyšší soud Spojeného království (*The Supreme Court and the United Kingdom*)

V říjnu 2009 nahradil Nejvyšší soud odvolací výbor Sněmovny lordů jako nejvyšší soud ve Spojeném království. Soud projednává odvolání ve sporných právních otázkách největšího veřejného významu. Nejvyšší soud je posledním odvolacím soudem pro všechny občanskoprávní věci Spojeného království a trestní věci z Anglie, Walesu a Severního Irska. Nejvyšší soud taktéž hraje důležitou roli ve vývoji práva Spojeného království. Jako odvolací soud se Nejvyšší soud nemůže

zabývat případem, pokud nebylo vydáno příslušné rozhodnutí u soudu nižší instance (The Supreme Court and the United Kingdom, 2023).

Je důležité si uvědomit, že Nejvyšší soud je orgánem Spojeného království, který je právně oddělen od soudů v Anglii a Walesu, neboť je rovněž Nejvyšším soudem Skotska a Severního Irsku (Judiciary, 2023).

5.1.3 Nejvyšší soud Spojených států amerických (*Supreme Court of the United States*) - SCOTUS

„Nejvyšší soud Spojených států je vrcholem americké soudní moci, který díky precedenčnímu právnímu systému *common law* a částečně díky americké politické tradici, se zároveň podílí na vytváření americké politiky. Nejvyšší soud Spojených států je jediným federálním soudním orgánem, který je založen přímo Ústavou Spojených států. Vzhledem k velkému významu soudních rozhodnutí je jmenování soudců procesem, na kterém se podílí exekutivní i legislativní moc rovným dílem“ (Říha, 2014).

Nejvyšší soud Spojených států amerických je nejvyšším soudem v zemi pro všechny případy a spory vyplývající z Ústavy nebo zákonů Spojených států. Jako konečný arbitr práva má soud za úkol zajistit americkému lidu příslib rovné spravedlnosti před zákonem, a tím také plní funkci strážce a vykladače Ústavy (Supreme Court of the United States, nedatováno).

Nejvyšší soud se skládá z předsedy Nejvyššího soudu Spojených států a takového počtu dalších soudců, který stanoví Kongres. V současné době je počet přidružených soudců stanoven na osm (28 U. S. C. §1). Pravomoc jmenovat soudce má prezident Spojených států a jmenování probíhá na základě doporučení a souhlasu Senátu (Supreme Court of the United States, nedatováno).

5.2 Rozhodnutí soudu jako výchozí texty

5.2.1 Rozhodnutí Ústavního soudu ČR

Na webové databázi Ústavního soudu ČR NALUS (viz podkapitola 5.1.1) lze najít tři typy dokumentů – nálezy, usnesení a stanoviska pléna.

Nálezy a usnesení: Zákon o Ústavním soudu stanoví, že „ve věci samé rozhoduje Ústavní soud nálezem a v ostatních věcech usnesením. Nálezy musí být

odůvodněny a musí obsahovat poučení, že proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat“ (§ 54-57 zákona č. 182/1993 Sb.).

Odůvodnění nálezů obsahují často vyjádření k významným právním otázkám, a protože podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány a osoby, považují se za jeden z pramenů práva a zachází se s nimi jako s precedenty (Ústavní soud, 2015).

Na druhou stranu **usnesení** jsou rozhodnutí, která se týkají procesních nebo organizačních záležitostí. Jedná se většinou o kratší dokumenty, které obsahují konkrétní rozhodnutí soudu ve věci, například o přijetí případu.

Stanoviska pléna: Plénum je shromáždění všech soudců Ústavního soudu. V plénu Ústavní soud rozhoduje například o zrušení zákonů, právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky, o úpravě svých vnitřních poměrů, o ustavení senátů a o pravidlech rozdělení agendy mezi ně a o dalších věcech podle čl. 87 odst. 1 Ústavy (§ 11 zákona č. 182/1993 Sb.).

5.2.2 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království

Nejvyšší soud Spojeného království ročně obdrží přibližně 230 žádostí o povolení podat odvolání a projedná přibližně 90 případů. Soudci UKSC působí rovněž v Soudním výboru Soukromé rady (*Judicial Committee of the Privy Council – JCPC*), který je posledním odvolacím soudem pro některé malé země Společenství národů a britská zámořská území. JCPC projednává přibližně 40 případů ročně (The Supreme Court and the United Kingdom, 2023).

K britskému nejvyššímu soudu se obvykle dostane případ v rámci odvolání od nižších soudů. Tříčlenný senát soudců posuzuje písemné žádosti a rozhoduje, zda případ vyvolává spornou právní otázku obecného veřejného významu (příležitostně jsou tato rozhodnutí přijímána po ústním jednání). Většina případů přichází od Odvolacího soudu (*Court of Appeal*) nebo Nejvyššího civilního soudu (*Court of Session*) (The Supreme Court and the United Kingdom, 2023).

5.2.3 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických

Na webu Nejvyššího soudu Spojených států amerických jsou k dispozici tři seznamy soudních dokumentů, které jsou zpřístupněné veřejnosti. Jednotlivé seznamy jsou rozděleny do následujících kategorií: *Orders of the Court* (usnesení

soudu), *Opions of the Court* (stanoviska soudu) a *Opinions Relating to Orders* (odůvodnění usnesení). Je nutno dodat, že je k dispozici i databáze (podobná databázi NALUS), jednotlivých případů (*case documents*), která ovšem funguje na základě vyhledávání konkrétních případů, tj. v databázi může vyhledávat pouze ten, kdo předem zná číslo vyhledávaného případu.

Orders of the Court: Převážná většina věcí předložených Nejvyššímu soudu je vypořádána zkráceně nepodepsanými usneseními. Takovým usnesením lze například okamžitě zamítnout žádost o přezkoumání rozhodnutí nižšího soudu (*certiorari*) bez dalšího nutného vyjádření (Supreme Court of the United States, 2022).

Soud každoročně obdrží přibližně 10 000 žádostí o vydání soudních příkazů *writ of certiorari*³. Soud vyhoví, pokud se alespoň čtyři z devíti soudců domnívají, že případ má hodnotu. Nižší soudy pak zašlou všechny dokumenty k případu k analýze. SCOTUS vydá „*writ certiorari*“, pokud se domnívá, že existuje rozsáhlý právní problém s ústavním dopadem, který se dotkne velké většiny veřejnosti. Projedná také případy, kdy se nižší soudy nedokázaly dohodnout a vykládaly právo odlišně. Většina případů obvykle pochází od federálních odvolacích soudů nebo někdy od státních nejvyšších soudů a obvodních soudů (The Supreme Court and the United Kingdom, 2023).

Opinions of the Court:

Termín "stanoviska" používaný na webových stránkách amerického nejvyššího soudu se vztahuje na několik typů písemných projevů soudců. Nejznámější jsou stanoviska vydaná nebo vyhlášená v případech, v nichž Soud vedl ústní jednání. Každé stanovisko uvádí výrok Soudu a jeho odůvodnění a může obsahovat většinové nebo hlavní stanovisko, jakož i případná souhlasná nebo odlišná stanoviska. Všechna stanoviska v jedné věci jsou zveřejněna společně. Soud může rovněž rozhodovat věci ve stanoviscích *per curiam*⁴. V těchto případech se věci

³ Soudní příkaz (*writ of certiorari*) je příkaz (nařízení) vyššího soudu nižšímu soudu, aby vydal všechny své spisy k danému případu, za účelem přezkoumání rozhodnutí nižšího soudu. Pro podání odvolání k Nejvyššímu soudu se podává žádost o vydání *certiorari* k Nejvyššímu soudu. (Dictionary.law.com)

⁴ *per curiam* – rozhodnutí soudu jako celku, nikoliv jednoho soudce, a obvykle bez delší diskuse (Merriam-Webster).

často řeší souhrnně a bez ústního jednání (Supreme Court of the United States, 2022).

Opinions Relating to Orders: Odůvodnění usnesení mohou psát soudci, aby se vyjádřili k souhrnnému vyřízení věcí usneseními, např. pokud chce soudce vyjádřit nesouhlas se zamítnutím *certiorari* nebo souhlas s tímto zamítnutím (Supreme Court of the United States, 2022).

5.3 Metodologie

Pro účely této práce jsem se rozhodla z výše popsaných typů rozhodnutí vybrat tři, tedy z každého systému jeden. Z dostupných databází amerického nejvyššího soudu jsem zvolila stanoviska soudu, jelikož jsou v cílovém období výzkumu od ledna 2021 do prosince 2021 zastoupeny v minimálním počtu 2 stanovisek za měsíc (kromě září a listopadu, vysvětlení níže), délka textu se zpravidla pohybuje v rozmezí 15-60 stran, a především jsou svou podstatou přirovnatelné k dalším dvěma dokumentům.

Z rozhodnutí britského nejvyššího soudu jsem čerpala pouze z jediné dostupné databáze, která obsahovala všechny rozsudky (*judgements*) na jednom místě. Databáze tedy obsahuje pouze posudky/rozhodnuté případy (viz podkapitola 5.2.2), neuvádí však již zmíněné žádosti nižších soudů o povolení podat odvolání.

Jako český zdroj jsem zvolila nálezy ÚS ČR. Svoji podstatou, důležitostí a závazností jsou nejbliže k rozhodnutí soudu, které jsem zvolila z nejvyšších soudů Spojeného království a Spojených států amerických.

Následný výběr latinských frází a termínů je čerpán z jednotlivých dokumentů jmenovaných databází, přičemž je za kalendářní rok 2021 vybrán vždy jeden dokument za daný měsíc. Celkem tedy analýza čerpá z plného znění 36 rozhodnutí všech vrcholných soudní instancí.

V případech britské a americké databáze existují i měsíce, ve kterých je uveřejněno pouze jedno rozhodnutí za měsíc; Spojené království – srpen a září; Spojené státy americké – listopad. V případě zdrojů Spojených států chyběla i data celého měsíce – září. V tomto případě jsem se rozhodla chybějící měsíc nahradit rozhodnutím z měsíce, který je nejpočetněji zastoupený – červen.

Ze všech databází jsem pro dodržení konzistence vybírala vždy první uveřejněné rozhodnutí daného měsíce. V případě, že vybraný dokument neobsahoval žádnou latinskou terminologii, jsem se rozhodla i tyto výsledky zahrnout do celkové analýzy pro účely statistiky. Je to především z toho důvodu, že jedním z jevů, který tato práce zkoumá, je i četnost výskytu latinské terminologie.

6 Analýza latinských termínů

6.1 Tabulkový přehled

6.1.1 Přehled zkoumané latinské terminologie – USA

dokument	měsíc/zdroj	nálezy	četnost	p. stran	p. slov
1/14/21 19-357	01/USA	amici	1	13	4466
		amici curiae	2		
		amicus curiae	1		
		id.	2		
		in re	12		
2/03/21 19-351	02/USA	amicus curiae	1	20	6156
		en banc (<i>review</i>)	1		
		ibid/id.	4/4		
		per curiam	1		
		supra	3		
3/04/21 19-438	03/USA	amici curiae	2	38	12500
		ante	13		
		appendi	1		
		ibid/id.	6/9		
		infra	1		
		nolo contendere	1		
		post	10		
		supra	2		
4/01/21 19-511	04/USA	amici curiae	2	19	5932
		ante	4		
		ibid/id.	2/5		
		in re	1		
		post	5		
		supra	1		
5/17/21 20-157	05/USA	ante	5	17	4826
		ibid/id.	1/10		
		per curiam	2		
6/01/21 19-1414	06/USA	amici curiae	5	13	3880
		en banc	2		
		ibid/id.	4/4		

7/01/21 19-251	07/USA	amici curiae	4	54	16532
		ante	35		
		en banc	2		
		ibid	11/51		
		infra	1		
		per curiam	5		
		post	9		
		supra	1		
8/26/21 21A23	08/USA	ibid/id.	6/6	16	4280
		infra	1		
		per curiam	3		
		post	2		
		supra	1		
6/01/21 19-1155	09/USA (nahrazeno)	nolo contendere	1	18	5829
		ex parte	1		
		et seq	2		
		ibid	8		
10/18/21 20-1539	10/USA	ibid/id.	10/5	6	1881
		per curiam	5		
11/22/21 143, Orig.	11/USA	ibid/id.	1/14	15	4616
12/10/21 21-463	12/USA	ante	23	48	15664
		ex ante	2		
		ex parte	35		
		ibid	10		
		post	19		
		pro se	2		
		supra	3		

6.1.2 Přehled zkoumané latinské terminologie – Spojené království

dokument	měsíc	nálezy	četnost	strany	slova
[2021] UKSC 1	01/UK	prima facie	1	114	46136
		sui generis	1		
[2021] UKSC 2	02/UK	inter alia	1	28	11190
		mutatis mutandis	1		
[2021] UKSC 8	03/UK	bez nálezu	0	33	14343
[2021] UKSC 12	04/UK	actus reus	1	19	6551
		mens rea	1		
[2021] UKSC 15	05/UK	actus reus	1	23	8211
		mens rea	2		
		functus officio	1		
[2021] UKSC 20	06/UK	ex hypothesi	3	77	36876
		novus actus interveniens	1		
		nexus question	1		
[2021] UKSC 24	07/UK	bez nálezu	0	30	11983
[2021] UKSC 40	08/UK	bona fide	13	59	26199
		inter alia	1		
		actus reus	1		
		obiter dicta	1		
[2021] UKSC 41	09/UK	ultra vires	12	29	12074
		ibid	1		
[2021] UKSC 42	10/UK	ex tempore	1	35	12029
		mutatis mutandis	1		
[2021] UKSC 49	11/UK	ex turpi causa non oritur actio	1	29	11983
[2021] UKSC 53	12/UK	bez nálezu	0	7	1951

6.1.3 Přehled zkoumané latinské terminologie – Česká republika

dokument	měsíc/zdroj	nálezy	četnost	p. stran	p. slov
III.ÚS 928/20 5. 1. 2021	01/ČR	a contrario	1	8	5686
		in dubio pro reo	7		
		in natura	6		
IV.ÚS 3076/20 2. 2. 2021	02/ČR	a contrario	1	8	5896
		a priori	1		
I.ÚS 3906/17 1. 3. 2021	03/ČR	bez nálezu	0	4	2180
IV.ÚS 3502/20 6. 4. 2021	04/ČR	a contrario	1	5	3199
IV.ÚS 3415/20 4. 5. 2021	05/ČR	bez nálezu	0	7	5178
I.ÚS 1964/19 1. 6. 2021	06/ČR	acre clair	2	7	4563
		derogatio subrogans	1		
		eo ipso	1		
		exaquetur	2		
		ipso iure	1		
II.ÚS 482/21 7. 7. 2021	07/ČR	bez nálezu	0	14	10971
II.ÚS 741/21 2. 8. 2021	08/ČR	a priori	1	4	7239
II.ÚS 1292/21 7. 9. 2021	09/ČR	a contrario	1	5	3433
II.ÚS 2023/21 4. 10. 2021	10/ČR	de lege lata	1	6	3956
I.ÚS 1034/20 1. 11. 2021	11/ČR	a contrario	1	9	6496
		de facto	1		
		ex post	2		
II.ÚS 1991/20 1. 12. 2021	12/ČR	bez nálezu	0	7	4549

6.2 Zkoumané jevy

V následující kapitole budu zodpovídat na výzkumné otázky práce a komentovat jednotlivé jevy, jež plynou z výsledku průzkumu uvedeného výše. Zaměřuji se konkrétně na následující otázky:

V jakém rozsahu jsou latinské termíny zastoupeny v textu?

Do jaké míry jsou termíny rozmanité a jaký je jejich účel?

Existuje podobnost či přímo shoda v použití latinských termínů v češtině a angličtině?

Vyskytuje se v textu i latina, která se neřadí do „*pure legal terminology*“?⁵

6.2.1 Četnost

Výchozí text	Celkový počet nálezů	Celkový počet slov	Procentuální zastoupení
USA	409	86562	47/10 000 slov
UK	47	199526	2,3/10 000 slov
ČR	31	63346	4,8/10 000 slov

Dle výsledku analýzy byly latinské právní termíny nejvíce zastoupeny ve stanoviskách Nejvyššího soudu Spojených států amerických. Nepoměrný počet celkových slov výchozích textů tvoří iluzi, že byly posudky Nejvyššího soudu Spojeného království druhé nejvíce zastoupené a nejmenší výskyt byl v nálezech Ústavního soudu ČR. Je ovšem důležité brát v potaz celkový rozsah zkoumaného textu, ne samostatné množství nalezené terminologie. Z tohoto důvodu jsem v tabulce uvedla procentuální výskyt v poměru na 10 000 slov. Lze tedy říct, že množství nalezené latinské terminologie bylo v případě ÚS ČR nejnižší. Procentuálně byl výskyt nejnižší v posudcích Spojeného království, jelikož množství zkoumaného textu bylo výrazně větší, než jak tomu bylo u textů českých. Spojené státy americké jsou nejvíce zastoupeny jak počtem nalezené terminologie, tak procentuálním výskytem.

⁵ Viz kapitola 5, Chromá (2014, s. 37-49).

6.2.2 Rozmanitost

Jedním z důvodů, proč byla latinská terminologie tak výrazně zastoupená v amerických textech byl ten, že se výrazy velmi často opakovaly. Například termín *Ibidem* či jeho zkratky *Ibid.* a *Id.* se ve všech textech vyskytuje celkem 153krát, což tvoří přibližně 37 % veškeré nalezené terminologie ze stanovisek amerického soudu. Důležitý je dále fakt, že se tento termín často vyskytoval v několika různých stanoviscích. Na druhou stranu v britských textech se větší množství jednoho termínu vyskytovalo pouze v rámci jednoho dokumentu (viz *bona fide*, UKSC 40; *ultra vires*, UKSC 41). V českých textech bylo opakování výrazně nižší, většina termínů je v rámci jednoho textu pouze jednou či dvakrát, maximálně 6krát.

Z pohledu statistiky je rozmanitost výsledků téměř identická, i přes značný rozdíl v množství VT a nalezených termínů. V britských i amerických textech je nalezeno přesně 16 různých termínů (myšleno druhů, nehledě na počet příkladů jednoho termínu). V českých textech je rozmanitost mírně nižší; celkem nalezeno 12 různých termínů.

Dalším důvodem, proč je zastoupení v amerických textech 10x vyšší než u ostatních, je samotný účel a podstata použitých termínů.

IBIDEM

Lat. Na stejném místě; ve stejné knize; na stejné stránce atd. Zkráceně „*ibid.*“ nebo „*ib.*“ (thelawdictionary.org)

ANTE

Lat. Před. Obvykle se používá ve starých textech jako výraz pro čas, podobně jako pro místo. Používá se k odkázání čtenáře na předchozí část knihy. (thelawdictionary.org)

SUPRA

Lat. Nad. Termín používaný v právním výzkumu k označení, že se aktuálně posuzovaná záležitost objevila na předchozích stránkách textu, v němž je odkaz uveden. (dictionary.law.com)

INFRA

Lat. Pod. Právnícká zkratka, která označuje, že podrobnosti nebo citace případu budou uvedeny později ve spisu. (dictionary.law.com)

Všechny tyto výrazy slouží pro odkazování na místa v textu, případně na text samotný. Zároveň všechna tato slova jsou právě ta, které jsou v amerických textech nejčastější. Vzhledem ke všem těmto faktům a důkazům analýzy jsem došla k závěru, že americké texty jsou nejobsáhlejší na latinu právě pro to, že ji využívají pro poměrně obecnou a častou věc, jako je odkazování na pasáže textu či text samotný. Tento jev není v českých a britských textech zdaleka tak patrný.

Naopak latinské fráze a termíny v právní češtině plní poměrně rozdílnou funkci:

de facto – ve skutečnosti, v praxi, dle skutečného stavu

ex post – dodatečně

de lege lata – dle platného práva

ipso iure – silou zákona, mocí práva, samotným zákonem

Termíny a fráze slouží především pro odkazování se ke skutečnosti, právu, zákonu či časovému období. Lze tedy konstatovat, že latina je ve zkoumaných případech určena především pro odkazování se, ale na rozdíl od samotného textu či textu jiného se v právní češtině latina využívá pro odkazování na obecné skutečnosti.

6.2.3 Podobnost

Z výsledku analýzy vyplývá jednoznačný závěr, a to že ze všech zkoumaných textů nenaskytla jediná přímá shoda použití latiny v právní češtině a angličtině. v rámci rozsahu této práce jde tedy o jasný důkaz, že latina, i přes svoji mezinárodní povahu, nemá jednotvárné uplatnění napříč právními systémy a právními jazyky.

Další podstatné zjištění je, že právní latina sdílí naprosto minimální podobnost i v rámci jednoho velkého právního systému, tj. angloamerického právního systému. Vzhledem k datům, které jsou uvedeny výše, je jediná dokazatelná shoda ve slově „*ibidem*“.

Jediné, co by se dalo považovat za částečnou shodu, je použití jednotlivých morfologických jednotek latinským termínem – *ex, de, a, in, post, et* atd. Ty jsou ovšem používány i mimo právní terminologii, takže by se nejednalo o zkoumání právní latiny, nýbrž latiny samotné.

6.2.4 Obecné latinské termíny

V textu analyzovaných dokumentů se nachází i významné množství slov, která jsou latinská či latinského původu a nepatří vyloženě mezi právní termíny. Jelikož je jejich používání v jazyce běžné a nejedná se o právní termíny, nezahrnovala jsem se do celkové analýzy. I přesto bych zde ráda uvedla, o která slova se jedná.

Z hlediska výskytu se jednalo především o následující tři spojky:

I.e – zkratka latinského *id est*, tedy „to je“, a používá se k uvedení slova nebo věty, která opakuje to, co bylo řečeno dříve. To, co následuje po i.e., má objasnit předchozí tvrzení. I.e. je rovněž užíváno pro vysvětlení termínu, jehož význam čtenář nemusí znát (Merriam-Webster). V českých textech byl používán ekvivalent „tj.“.

E.g. – zkratka pro *exempli gratia*: latinský výraz pro „například“. Tento výraz byl hojně používán v britských i amerických VT. V českých opět používán ekvivalent „např.“.

Et al. – zkratka latinského „*et alii*“, výraz pro „a jiní“ či „a další“. Et al. obvykle zastupuje dvě nebo více jmen, zejména v bibliografických informacích. I když lze tuto zkratku používat i v češtině, například u citace cizojazyčného zdroje, (v případě českých zdrojů je potom používán český ekvivalent „a kol.“) v žádném z českých VT zastoupena nebyla, na rozdíl od amerických VT, kde byla zastoupena vždy.

Další méně časté příklady, zahrnují latinská slova, která se pravidelně v anglickém jazyce používají ve stejném tvaru:

status quo – stávající stav; z latinského *status quō* – doslova „stav, ve kterém“ (Dictionary.com)

prior – dříve v čase nebo pořadí, přednostní (důležitosti) (Merriam-Webster)

ratio – vztah množství, objemu nebo velikosti mezi dvěma nebo více věcmi (Merriam-Webster)

quantum – množství, jak mnoho, kolik (Merriam-Webster)

V českých textech se o tak pravidelném výskytu obecně užívaných latinských slov hovořit nedá. Samozřejmě se v něm nachází spousta slov latinského původu, tj. latinismů, ne ovšem slova latinská (www.czechency.org). Jediný spekulativní příklad latinského slova, který jsem v textech pravidelně zaznamenala, bylo slovo

„respektive“ a jeho zkratka „resp.“, která je obecně často používána. Slovo je sice v českém výkladovém slovníku uváděno jako české přísloví latinského původu (ssjc.ujc.cas.cz), ovšem je v této formě uváděno i v překladovém slovníku jako slovo latinské (Wittichová et al., 2000, s. 443).

Výraz *certiorari* či přímo *writ of certiorari* (viz poznámka č. 3, s. 27) byl zastoupen v každém z výchozích textů USA, ale jako součást nadpisů, ne v rámci textu. I když je slovo latinského původu a má stejnou formu v latině i angličtině, je bráno jako slovo anglické. To je demonstrováno i způsobem, jakým jsou slova v textu zvýrazněna. Většina latinských slov a frází jsou ve výchozích textech USA značeny kurzívou a s velkým písmenem na začátku (*Ibid, Ante, Post...*), zatímco u *certiorari* tomu tak není.

7 Závěr

Latina má i přes své významné historické kořeny vliv na současný každodenní život. Lze ji nalézt v běžně používaném jazyce, kde souží jako předchůdce pro podstatnou část české i anglické slovní zásoby, ale i v odborné sféře, kde se vyskytuje ve své ustálené formě v podobně latinských termínů. Jedním z nejvýznamnějších oborů, kde se latina běžně používá, je právo. Světové právní systémy mají různou strukturu, a především čerpají z odlišných pramenů práva. I přes tyto významné rozdíly se latina dnes používá v právní terminologii kontinentálního i angloamerického právního systému. I když je latina označována jakožto jazyk mezinárodní a skutečně tuto funkci v několika oborech plní, v systému práva není její využití tak univerzální, jak by se dalo očekávat.

Cílem teoretické části této práce bylo blíže prozkoumat kontext latiny z historického hlediska a následně uvést i porovnání velkých právních systémů, ve kterých se latina vyskytuje. Důležitým poznatkem z těchto kapitol byl fakt, že latina ovlivnila jazyk v Evropě i Anglii, ovšem jinou cestou. V Evropě byla implementace latiny v právním jazyce způsobena především expanzí Římské říše na území Evropy a zavedení tehdejšího římského práva na evropské země (Korolova et al., 2019, s. 279). Na druhou stranu na území Anglie byla latina implementována spíše do jazyka jako takového. Kontakt latiny začal už v době, kdy germánské kmeny, z nichž se později staly Angličané, ještě obývaly své kontinentální domovy a udržovaly různé styky s Římany, jejichž prostřednictvím si osvojily značné množství latinských slov. Poté co tyto kmeny přišly do Anglie, naučili se od Keltů další latinská slova a svoji znalost ještě rozšířili (Baugh, 1963, s. 49). Barandovská-Frank (1996), jejíž poznatky jsou v této práci značně využívány, dodává, že latina do Británie skutečně pronikla až v období od 5. století, a to jako jazyk církevní. (Barandovská-Frank, 1996, s. 29).

Kromě latiny se teoretická práce zaměřila i na poznatky z právní teorie s bližším zaměřením na prameny práva. Stručně byly charakterizovány i jednotlivé právní systémy, jejich pravidla a rozdíly. Následně byly porovnány již zmíněné prameny práva, jelikož jsou důležitým bodem pro charakterizování odlišnosti právního jazyka. Tuto návaznost mezi právním jazykem a prameny práva uvádí ve své studii například Macleod (1998).

Následně se práce věnuje podrobné metodologii výzkumu a uvádí charakteristiku jednotlivých zdrojů. Práce čerpala veškeré výchozí texty z rozhodnutí nejvyšších soudních instancí České republiky, Británie a Spojených států. Z dostupných elektronických databází jednotlivých institucí bylo pro práci čerpáno celkem 36 dokumentů v plném znění v celkovém rozsahu necelých 350 000 slov. Z každé databáze bylo zvoleno 12 textů, tedy 1 za každý měsíc kalendářního roku 2021. V ojedinělém případě chybějícího měsíce (viz podkapitola 5.3) byly chybějící dokumenty nahrazeny za účelem konzistence. Z celkového množství dokumentů práce analyzuje 487 nalezených případů latinských termínů. V této práci jsem zkoumala následující výzkumné otázky:

1. *V jakém rozsahu jsou latinské termíny zastoupeny v textu?*
2. *Do jaké míry jsou termíny rozmanité a jaký je jejich účel?*
3. *Existuje podobnost či přímo shoda v použití latinských termínů v češtině a angličtině?*
4. *Vyskytuje se v textu i latina, která se neřadí do „pure legal terminology“?*

Primární jev, který zkoumá 3. otázka, tj. podobnost použití latinské terminologie v právní češtině a angličtině, se v rozsahu této práce v analýze neprokázal. Zásadním zjištěním tedy bylo, že i přes rozsáhlé množství cílového textu nebyla nalezená žádná shoda v použití právní latiny v češtině a angličtině. Odůvodnění tohoto zjištění vysvětlují blíže v podkapitole 6.2.2. Zde práce uvádí následující vysvětlení: důvodem, proč v této práci neexistuje shoda v použití latinských termínů, je odlišný důvod účelu/funkce, za jakým právní jazyk latinu využívá. V angličtině převyšuje množství latinských termínů, které slouží pro odkazování v textu, či samotné odkazování na text/dílo. Naopak v češtině jsou využívány termíny, které odkazují na nějakou skutečnost/podstatu. Toto odůvodnění zároveň odpovídá i na otázku č. 2.

Z analýzy ovšem vyplývají i další poznatky, například četnost využití (otázka č.1). Z výsledků jasně vyplývá, že latinské právní termíny byly nejvíce zastoupeny ve stanoviskách Nejvyššího soudu Spojených států amerických. Nejnižší množství nalezené latinské terminologie bylo v případě ÚS ČR. Každopádně procentuálně byl výskyt nejnižší v posudcích Spojeného království, jelikož množství zkoumaného textu bylo výrazně větší, než jak tomu bylo u textů českých.

Další jev, který práce zkoumá, není sice uvedený v tabulkovém přehledu, ale je spíše uveden ve formě jednotlivých definic. Při vypracování analýzy bylo zjištěno i významné množství latinských slov či slov latinského původu, které nepatří mezi právní termíny. Následně jsou uvedeny konkrétní příklady a je popsáno i míra použití v jednotlivých jazycích. Tento nález tedy zodpovídá otázku č. 4.

Pro účely analýzy jednotlivých termínů práce využívá především elektronické výkladové slovníky (thelawdictionary.org), (Dictionary.com), (Merriam-Webster).

Kromě samotných definic jednotlivých právních termínů tato práce slouží i jako rozsáhlá **statistika** zobrazující používání latiny v právním jazyce jednotlivých právních systémů. Práci lze tedy využívat jako zdroj pro uvádění četnosti latiny v angličtině a češtině (viz četnost, podkapitola 6.2.1).

Jedním ze zásadních zjištění této práce je nesoulad v používání latiny z důvodu různé funkce v právním textu. Tato práce by se proto mohla stát podkladem pro bližší zkoumání tohoto konkrétního jevu, společně s bližší analýzou samotného právního jazyka v rozsudcích soudů.

8 Summary

Latin known mainly for its important historical roots is widely used even now in the 21st century. It can be found in the common language, where it serves as a basis for a significant part of Czech and English vocabulary, but also in the professional sphere, where it is used in its established form as terminology in various fields. One of the most important fields where Latin is commonly used is law. The world's legal systems have different structures and, above all, draw on different sources of law. Despite these significant differences, Latin is used in the legal terminology of both Continental and Anglo-American legal systems. Although Latin is described as an international language and indeed fulfils this function in several fields, its use in the legal system is not as universal as one might expect.

The aim of the theoretical part of this thesis was to examine the context of Latin in more detail from a historical perspective and then to provide a comparison of major legal systems in which Latin is found. An important insight from these chapters was that Latin has influenced language in both Europe and England, but in different ways. In Europe, the implementation of Latin in the legal language was primarily due to the expansion of the Roman Empire into Europe and the introduction of Roman law to European countries (Korolova et al., 2019, p. 279). On the other hand, in England, Latin was rather implemented into the language as such. Contact with Latin began at a time when the Germanic tribes, who later became the English, still inhabited the continent and maintained various contacts with the Romans, through which they acquired a considerable number of Latin words. After these tribes came to England, they learned additional Latin words from the Celts and expanded their knowledge even further (Baugh, 1963, p. 49). Barandovska-Frank (1996), whose findings are used extensively in this thesis, adds that Latin did not really influence Britain until the 5th century, when Latin was established as the language of the Church. (Barandovská-Frank, 1996, p. 29).

In addition to Latin, the theoretical work also focused on insights from legal theory with a closer focus on the sources of law. The two major legal systems and their differences were also briefly characterized. Subsequently, the sources of law were also described and compared, as they are an important factor in Czech and English

legal language. This relation between the legal language and sources of law is mentioned, for example, by Macleod (1998).

Furthermore, this thesis describes the research methodology and provides a characterization of each source. The thesis drew all source texts from decisions of the supreme/constitutional courts of the Czech Republic, United Kingdom, and the United States. A total of 36 full-text documents totalling just under 350,000 words were drawn from the available electronic databases of each institution. Twelve texts were selected from each database, i.e., one for each month of 2021. In the rare case of missing data (see subsection 5.3), the missing documents were replaced by another. The thesis analyses 487 instances of Latin terms. The purpose of the analysis was to answer the following questions:

1. *To what extent are Latin terms represented in the text?*
2. *To what extent are the terms varied and what is their purpose?*
3. *Is there a similarity or direct correspondence in the use of Latin terms in English and Czech?*
4. *Is there Latin terminology in the text that is not classified as “pure legal terminology”?*

The primary phenomenon investigated by question 3, i.e., the similarity in the use of Latin terminology in legal Czech and English, has not been found in the scope of this analysis. Thus, the principal finding was that despite the extensive amount of target text, no similarity in the use of legal Latin in Czech and English was found. I explain this finding further in subsection 6.2.2. In this subsection, the thesis provides the following explanation: the reason why there is no direct correspondence in the use of Latin terms is due to the different purpose/function for which legal Latin is used. In English, Latin terms are used for referring in the text, or referring to the text/work itself. In contrast, Czech uses terms that refer to a certain fact. This reasoning also answers question 2.

However, the analysis also reveals other findings, such as the frequency of use (question 1). The results clearly show that Latin legal terms were most represented in the opinions of the United States Supreme Court. The lowest amount of Latin terminology found was in the case of the Czech Supreme Court. However, the

percentage of occurrence was lowest in the United Kingdom opinions, as the amount of text examined was significantly greater than that of the Czech texts.

Another phenomenon that the thesis examines, although not presented in the overview, is presented in the form of individual definitions. A significant number of Latin words or words of Latin origin that do not belong to legal terms were also found in the analysis. This finding therefore answers question 4.

In addition to the actual definitions of each legal term, this thesis also serves as a comprehensive statistic showing the use of Latin in the legal language of each legal system. The work can therefore be used as a source for indicating the frequency of Latin in English and Czech (see subsection 6.2.1).

One of the key findings of this thesis is the inconsistency in the use of Latin in Legal Czech and English due to its different functions in legal texts. This thesis could therefore become the basis for a closer examination of this particular phenomenon, together with a closer analysis of the legal language of court opinions.

9 Bibliografie

9.1.1 Tištěné zdroje

BARANDOVSKÁ-FRANK, Věra K., 1996. *Latina jako mezinárodní jazyk*. Dobřichovice: Kava-Pech. ISBN 80-85853-13-2

BAUGH, A. C. A., 1963. *History of the English language*. 2nd ed. New York: Appleton-Century-Crofts.

BAUGH, A. C., & CABLE, T., 2002. *A history of the English language* (5th ed.). Routledge

BOGUSZAK, Jiří a Jiří ČAPEK. 1997. *Teorie práva*. Praha: Codex, 257 s. ISBN 8085963388.

CHROMÁ, Marta, 2004. *Legal Translation and the Dictionary*. Tübingen, Max Niemeyer Verlag. ISBN 3-484-39122-7.

CHROMÁ, Marta, 2014. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-2851-6.

IVARSEN, I., 2021. A Vernacular Genre? Latin and the Early English Laws. *Journal of Medieval History*. Cambridge: Emmanuel College, University of Cambridge, roč. 47 č. 4-5, s. 497-508. ISSN 03044181

JACKSON, E. Hilton, 1960. *Latin for Lawyers*. Londýn: Sweet & Maxwell Limited. ISBN 978-8175340534

KLANG, Miloš, 1995. *Malá encyklopedie latiny v právu: slova, slovní obraty a úsloví z latiny pro právníky*. 6., dopl. vyd. Praha: Linde Praha. ISBN 80-8567-14-1

KNAPP, Viktor, 1995. *Teorie práva*. Praha: C. H., 247 s. ISBN 80-7179-028-1.

KNAPP, Viktor, 1996. *Velké právní systémy. Úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-089-3

KOROLOVA, N., KOSHCHII, O., & MYRONOVA, V., 2019. *The Latin Language as a Universal Cultural Code*. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(4), 278-290.

KUBŮ, Lubomír, Petr OSINA a Jiří GRYGAR, 2003. *Teorie práva. I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 141 s. ISBN 8024406071

KUKLÍK, Jan – SELTENREICH, Radim. 2011, *Dějiny angloamerického práva*. 2. vyd. Praha: Leges. ISBN 978-80-87212-87-5.

LAW, Jonathan, 2018. *A Dictionary of Law*. Oxford University Press. ISBN 9780198802525

MACLEOD, Peter R. 1998. *Latin in Legal Writing: An Inquiry into the Use of Latin in the Modern Legal World*, 39 B.C. L. Rev. 235

OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-65-6.

PŘIDALOVÁ, Eva a Kamila TOZZI, 2001. *Legal English I*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0301-3.

REBRO, Karol, 2012. *Latinské právnické výrazy a výroky*. Přeložil Emil CHAROUS. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7357-915-9

RILEY, Alison, 1992. *English for law*. London: Macmillan, xxiv, 256 s. ISBN 0333493877

ŠEDOVÁ, Marie, 2010. *Latina pro právníky*. Brno: Masarykova univerzita, 2010 ISBN 978-80-210-6844-5

TOMÁŠEK, Michal, 1998. *Překlad v právní praxi*. Praha: Linde, 136 s. ISBN 8072011251.

9.1.2 Tištěné slovníky

WITTICHOVÁ, Drahomíra et al., 2000. *Latinsko-český slovník*. V nakl. LEDA vyd. 1. Praha: Leda. ISBN 8085927829

9.1.3 Elektronické zdroje

Judiciary UK, 2023. Courts and Tribunals Judiciary [online]. [Cit. 23. 6. 2023] Dostupné z: <https://www.judiciary.uk/about-the-judiciary/our-justice-system/the-supreme-court/>

NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky, 2023. [online]. [Cit. 23. 6. 2023] Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

ŘÍHA, Michal, 2014. Výběr soudců Nejvyššího soudu Spojených států, I. část: Role prezidenta, Spolek českých právníků Všehrd. [online]. [Cit. 23. 6. 2023] Dostupné

z: https://www.vsehrd.cz/clanek/vyber-soudcu-nejvyssiho-soudu-spojonych-statu-i-cast-role-prezidenta_0a5018d3-88af-42e9-9f4d-f2_8a399c9c0b

Supreme Court of the United States. [online]. [Cit. 23. 6. 2023] Dostupné z: <https://www.supremecourt.gov/about/about.aspx>

The Supreme Court and the United Kingdom, 2023. [online]. [Cit. 23. 6. 2023] Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/about/the-supreme-court.html>

Ústavního soudu České republiky, 2015. Postavení a pravomoci Ústavního soudu. [online]. [Cit. 23. 6. 2023] Dostupné z: <https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci>

9.1.4 Elektronické slovníky

CzechEncy. 2012–2020. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. Masarykova univerzita, Brno. [online]. [Cit. 22.6.2022]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/>

Dictionary.com. 2023. Dictionary.com [online]. [Cit. 22.6.2022]. Dostupné z: <https://www.dictionary.com/>

Dictionary.law.com, 2023. The People's Law Dictionary. [online]. [Cit. 22.6.2022]. Dostupné z: <https://dictionary.law.com/>

Merriam-Webster. Dictionary by Merriam Webster: America's most-trusted online dictionary [online]. [Cit. 22.6.2022]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com>

The Law Dictionary. Your Free Online Legal Dictionary. Featuring Black's Law Dictionary, 2nd Ed. [online]. [Cit. 22.6.2022]. Dostupné z: <https://thelawdictionary.org/>

Ústav pro jazyk český AV ČR, 2011. Slovník spisovného jazyka českého [online]. [Cit. 22.6.2023]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz>

9.1.5 Právní předpisy

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

10 Seznam výchozích textů

10.1 Výchozí texty – Spojené království

[2021] UKSC 1 01/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2020-0177.html>

[2021] UKSC 2 02/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2018-0215.html>

[2021] UKSC 8 03/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2018-0160.html>

[2021] UKSC 12 04/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2019-0121.html>

[2021] UKSC 15 05/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2021-0099.html>

[2021] UKSC 20 06/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2019-0040.html>

[2021] UKSC 24 07/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2019-0172.html>

[2021] UKSC 40 08/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2019-0142.html>

[2021] UKSC 41 09/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2020-0031.html>

[2021] UKSC 42 10/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2021-0079.html>

[2021] UKSC 49 11/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2019-0105.html>

[2021] UKSC 53 12/UK

<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2021-0008.html>

10.2 Výchozí texty – Spojené státy americké

1/14/21 19-357 01/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/19-357_6k47.pdf

2/03/21 19-351 02/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/19-351_o7jp.pdf

3/04/21 19-438 03/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/19-438_j4e1.pdf

4/01/21 19-511 04/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/19-511_p86b.pdf

5/17/21 20-157 05/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/20-157_8mjp.pdf

6/01/21 19-1414 06/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/19-1414_8m58.pdf

7/01/21 19-251 07/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/19-251_p86b.pdf

8/26/21 21A23 08/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/21a23_ap6c.pdf

6/01/21 19-1155 09/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/19-1155_new_197d.pdf

10/18/21 20-1539 10/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/21pdf/20-1539_09m1.pdf

11/22/21 143, Orig. 11/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/21pdf/143orig_1qm1.pdf

12/10/21 21-463 12/USA

https://www.supremecourt.gov/opinions/21pdf/21-463_new_8o6b.pdf

10.3 Výchozí texty – Česká republika

III.ÚS 928/20 5. 1. 2021 01/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=114757&pos=463&cnt=463&typ=result>

IV.ÚS 3076/20 2. 2. 2021 02/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=115023&pos=444&cnt=463&typ=result>

I.ÚS 3906/17 1. 3. 2021 03/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=115351&pos=422&cnt=463&typ=result>

IV.ÚS 3502/20 6. 4. 2021 04/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=115850&pos=396&cnt=463&typ=result>

IV.ÚS 3415/20 4. 5. 2021 05/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=116081&pos=374&cnt=463&typ=result>

I.ÚS 1964/19 1. 6. 2021 06/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=116537&pos=358&cnt=463&typ=result>

II.ÚS 482/21 7. 7. 2021 07/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=116945&pos=338&cnt=463&typ=result>

II.ÚS 741/21 2. 8. 2021 08/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=117046&pos=328&cnt=463&typ=result>

II.ÚS 1292/21 7. 9. 2021 09/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=117581&pos=306&cnt=463&typ=result>

II.ÚS 2023/21 4. 10. 2021 10/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=117739&pos=292&cnt=463&typ=result>

I.ÚS 1034/20 1. 11. 2021 11/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=118053&pos=276&cnt=463&typ=result>

II.ÚS 1991/20 1. 12. 2021 12/ČR

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=118359&pos=252&cnt=463&typ=result>